

№№ 3—4 (7800—7801) ☆ 1995 сэл тохсгынху 12 күнэ. Чэшигэр ☆ Сынхата—292 солж 30 харчы

Д. П. ЧЕЧЕБУТОВ.
Хатыны окулатынаабы Комсомол албан аатын
музейи ар хоту көһөрүлдүү салгаатын термизээчи.

Рынок сыһыаннаһыларыгар көһүүгэ тыа сирин сайдыытын концепцията

(Бүтүүтэ. Нэһин хаймаат 2 №-гэр көр).

Оттон табаарынай производстволарыгар анаан атыллыыр бородууксууларын кээмэйинтэн көрөн хoduһаны эбни бoлдooо суох туһанарга (в бес-срочное пользование) биэрнэххэ.

Коллективнаан үлэһир бааһынай хаһаайыстыба-лара—табаарынай ис хоһоонноохтор, юридическай сирдэр. Олор нэһи суолга хайдаллар: колхозтар (коллективное хозяйство) уопсай бас билингэ оло-буурааллар, онгортон таһаарбыттары үлэлэринэн кө-рөн үлэстэллэр; колдоллар (коллективно-долевое хозяйство)—бас билингэриин пайданынан холбуула-лар, онгортон таһаарбыттары пайданынан (по ка-питу) уонна үлэлэринэн (по труду) көрөн үлэс-тэллэр. Сир өмнө бириднэлээн бааһынай хаһаайы-стыбатыгар курдук бөрүллэр.

Бааһынай хаһаайыстыбалара коммерческой-баа-һынай (дохуотун 30 бырыһыана коммерцияттан, 70 бырыһыана тыа хаһаайыстыбатын бородууксу-уатын атылааһынтан киирэр). бааһынай-коммер-ческой, бааһынай-коммунальнай, о. д. а. булкада-рык статустаах буолуохтарын сөп.

Государственный бас билингэ олобурут хаһа-йыстыбалар (совхозтар, көтөр фабрика экин) үлэ-лэрин түмүгүн государство олохтообут расценкатын быһытынан үлэстэллэр, государственнай бас би-лингэ олобурааллар. Сир кэтэх хаһаайыстыбала-рыгар дууһанан букатын бөрүллэр, табаарынай про-изводстволарыгар государство көрөн сыһылар.

Аны сир учаастактарынын статустарын туһунан ары-вах тыл.

Уһаайба сирэ. Тыа сиригэр олохсуйуон бадалаах-ха барыларыгар буһатын (в пожизненное наследу-емое владение и пользование) бөрүллэр. Кээмэйэ 0,30 гектартан итэрэһэ суох буолуон сөп. Билингэ бөһүөлэктэргэ ыаллыылартан биридэстэри (ороскуотун уйуунан туран) сыһыа көһөртүөххэ сөп этэ.

Даача сирэ. Куорат уонна рабочай бөһүөлэк олохтоохторугар бадалаахха барыларыгар буһатын бөрүллэр. Кээмэйэ 0,08 гектар.

Саймылык сирэ—сайын олорор уһаайба итиннэ мэтчирэн сирэ. Уһаайба кээмэйэ кырата 0,30 гек-тар, бадалаахха барыларыгар буһатын бөрүллэр.

Оттордуур сир—күһүн олорор уһаайба уонна оттом-мут хoduһаны аһан сүөһүнү мэтчирэр сир. Уһаайба нэһэ бирид гектар буолуон сөп этэ итиннэ бааһынай хаһаайыстыбатынан дьарыктанар дьэ нэргэнгэ, коллективка буһатын бөрүллэр.

Ходуһа—кэтэх, бааһынай хаһаайыстыбатынан дьарыктаначчыларга барыларыгар букатын эбэтэр бoлдooо суох туһаныга бөрүллэр.

Бааһына—кэлим сир коллективтарга, дьоһус, ор-то сир табаарынай производстволарын кээмэйинэн көрөн, техникаларыгар хoduһан итиннэ агротехни-ческой билиилэрин, үөрүйэхтэрин учуоттаан бири-днэлээн да бааһынай хаһаайыстыбаларыгар уонна олор кооперативтарыгар бөрүллэн сөп.

Мэтчирэн—хайаан да уопсай эрэ туһаныллар.

Ойуур уонна уу—норуот уопсай бас билингэ.

Ону баһыһыар, дьаһайар быраал государство эрэ бөрүллэр. Ити өртүнэн государство сорох бо-лонуоһууларынын сокуон быһытынан улууе, нэһи-лик быһаардаах государственнай органныгар сунтаран сөп. Ошон сибээстээн нэһиликтэргэ бы-бардаһар бөрөстэбинтэллээх государственнай орган-нар хайаан да наадаларын өйдөтөн аһар тоһоос-тоох.

Уһаайба, даача, саймылык, оттордуур сиргэ онгортон стоимостарын (общественный труд) сир баһылааччылар (землеладельцы) атыллыыр бы-раалтаахтар. Сир бөһүөтэ атылламат. Ол онугар сир бүтэйдээһин, тупсаран оноруу, ол иһигэр бааһынаны оноруу иһин сир туһанааччыларга го-сударство быраймактыыр-сметалаах документация быһытынан харчы төлүүх тустаах. Оннук сокуон ылыммылаахтаах.

Кэтэх уонна бириднэлээн бааһынай хаһаайысты-баларыгар бырадыллыбыт, онорбо бааһыналар, баа-һына онгосторго анаан ойуур да сирэ киилэр тех-нической итиннэ агротехнической билин-көрүү, үө-рүйэх өртүнэн кыахтарыттан көрөн бөрүллэн сөп. Бырадыллыбыт итиннэ сага сир туһага таһа-рынын бары өртүнэн көбүлөннэх тустаах.

Итичээтигэр, буна, сир айдаана намырыах эбигэ буолуо.

ТЫА СИРИГЭР—ГОСУДАРСТВО КҮҮСТЭЭХ ӨНӨВҮЛҮН

Ити политика куоракка уонна тыа сиригэр оло-роор дьон олохторун таһымн тэҥнээһингэ туһула-ныахтаах этэ. Ону баара реформа кэмигэр тыа сирин дьонун-сэргэтин олоһун уйгута куорат кэнэтигэн өссө бууса хаалла. 1990 сыллаахха тыа хаһаайы-стыбатыгар үлэһир киһи ыһаа промышленность үлэһитин хамнаһын 75,1 бырыһыанын ыла. От-тон 1994 снл атырдыах ыйыгар ити көрдөрүү баа-ра-эрэ 34,5 бырыһыанга тэҥнэстэ. Ошон реформа тыа сирин дьонугар үчүгэи аралла дьэ хайдах да этэр кыахпыт суох.

Тыа хаһаайыстыбатын туһунан кэпсэтин буолла да, иалр государство көмөтү (помощь) туһунан айдааран тахсааччыбыт. Уөһө тыа хаһаайыстыба-тын олохтоох төрүт омуктар материалнай культу-раларын төрүтүн курдук сыаналаан сайыннарыах-ха дьэбинит. Очотугар политика ис хоһооно эмнэ улэрийар—көмө туһунан этилибэт, өйөбүл (под-держка) туһунан кэпсэтин барыахтаах.

Дьэ өрүү дотация туһунан айдаан буолааччы. Государство дотацияны көмөлөһүү, бэрсин бөрөдө-гиннэ биэрбэт. Билиги аһара тыһыс айылдаах дойдуга юни регионнартан тэҥнэччи олоробут. Ол иһин хотугу надбалка, оройуоннай коэффициент дьэ баар. Урут совхозтар эрдэхтэринэ (государст-венной предприятие буоллаа) тыа хаһаайыстыба-тын бородууксууатын онгоруоччулар ошон бары атын дьону кытары тэҥнэ туһанар этилэр. Ол ороскуотун сабаары, бирид солкуобайдаах онгортон таһаарыллыбыт бородууксуука 4 солкуобайдаах дотация бөрүллэрэ. Ити аата, бааһынай киилэри-нэр үбүн 80 бырыһыанын тыа сирин үлэһитин

хамнаһын атын саһаалар үлэһитэриин кытта тэҥнэ-государство быһаччы бэрсэрэ. Ол бэрсин полити-ката үһү дуо, сир, сокуон быһытынан дьону дьонго тэҥнэри олохтоһоо дии.

Оттон билингэ закуп сыһатын билан көрүү. Итин эһэр зонатыгар эти туттарыы дуогабардаах сыһата киилэтигэр 6500, дотация 3300 солкуо-бай (34 бырыһыан). Дьиннэни, от дуогабардаах сыһата 6500 солкуобай буоллаһына, быһа быра-дан суоттаахха, онно итиннээһэр балтараа төгүл элбэх (70%+80%) дотация үбө (9750 солкуобай) эбни кэлиэхтээх эбигэ иһи. Уүт литрин 1014 сол-куобайга туталлар. Коммерсант омук аһырыт пин-бэтин 200 грамм 3500 солкуобайга (литр 14000 солкуобай!) атыллыыр. Дьэ, бу тугуй ээ? Батта-был политика дуо эбэтэр даача политика дуу?!

Куорат дьонго төлөрү хаачыһаллыах таас дьонго босхо көһөн киирэлэр. Аны онтукаларын приватиза-циялан эрэллэр. 1993 снл бүтүөр дьэри 13359 дьэ приватизацияламмыт, олортон 9351 дьэ—босхо. Олорор дьэ приватизацияттан государство баа-ра-эрэ 509 мөл. солк. ыбыт. Ол аата, бирид дьэ сыччак 243 тыһ. солк. атылламмыт. Оттон тыл дьонго сэттэ көлөһүнүөрүн төһөн, ороскуот бөһөнү көрсөн олохтоох мас дьэ туттаахтыылар. Маны государство көрөн тэҥнэһтээх дуу, суох дуу? Ол эмнэ көмө дьэ аатырыахтаах үһү дуо?!

Государство өйөбүлүн туһунан тыл көтөбүлүнэр эрэ харчы суох дьэнтэн атын иһилибэт. Оттон кэлин дьон төттөрү көһөн күкүрүстэхтэринэ, хан-тан эрэ сн үп-харчы көстөөччү.

Билиги концепциябыт барылыгар тыа хаһаайы-стыбатын өйөбүлүнэ үп-харчы хантан көстүүхтэ-рин ырытан көрдүбүт. Ону брошюра онгортон улуус-тардаагы тыа хаһаайыстыбатын управлениелары-гар, хаймааттар редакцияларыгар дьон-сэргэ испит-тигэр тийдэр ханнн дьэ (эмнэ өй) угуу сирин-нэ) ыыттыбыт. Оку булан билистөрөгүт.

Өссө барылытыгар рынок инфраструктура (ма-териальная-технической хааччыһы, агротехсервис, переработка, соботуопна ситимэ иһин) хайдах буо-луохтааһар санаабытын эттибүт. Оскуола, оло-эмп-томп, культура тэрилтэлэрин ситимнэригэр, эр-гэнгэ, олох-дьаһах өртүнэн, коммунальнай хаач-чыһыга, бөһүөлэктэһингэ сорох сабадалаһына-ры онгордубут.

Тыа сирин сайдыытын концепциятын ырытан оноруу олус уустук. Ону аһыах юни, бирид эмэ илчүһүччү учреждение, государственнай орган кыай-бат суола. Бар-дьон бүтүнүү кыттан санаатан түмнэһинэ эрэ таба аартыгы тайаныахпыт.

Кытаатан санаабытын этинг, бөһүөт итэриаски-тин туруулаһыт!

Ытаабат оһону хайа да үйгэ эмсэхтээбэттэрин билэр кинигит...

Ф. Г. ОХЛОПОВ,
Экоэкономика институтун
старшай научный үлэһитэ.

Дьокуускай к.

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАТЫТТАН

КЫРЫЫ УЧААСТАКТАР КЫАЛБАЛАРА

кыһаллыах быһыыта билдэбэт, буолуохтааһын кур-дук кулгаахтарынын таһынан истэн эрэ кэбинэллэр. Ыраах кырыы учаастактарга Мырылаба, Мэдьо-ситэ, Удахан Күөлгэ, Вэрэбэ, Уордаба олохтооччулар радио саһатын истибаттар, бирид эмэ телефоннаах-тара сылы-сылдаан үлэлээбэт, ээ киннэ, концерт көрүүхтөрө дуо! Ыарыйдахтарына удахан түрүдүөнү-нэн, аһыс айдаанынан балыһына буллахтарына ба-һыыба, оттон байа-маадатыгар кэлин-барыы транс-порт суоһунан кыаллыбат.

Уруккута республикабы бирид тарбахха баттанар «Мугудай» сылгы завода ити кырыы учаастактартан итэрэһэ суох кыһалбаба олорор. Вэксэригэ төһөн нэһилиэнньэ улаханнн эрйидэнэ, Улууе киһинитэн киһиэбэ аралаан маһаһыны көнүө атыллыыр курдуктар даһаны, нэһилиэнньэ үкөс тийиһимэт, ордук кыаһымат-һырдыаһас өртүлэрэ үгүстүн эрйидэнэллэр. Кэхэр-барар дьонунан ааттаһан ыллараага күһэллэл-лэр. Завод ыһаллыытынан, үлэһиттэри үкүсүлэрин уопускаба ыыттылар. Нэһилиэккэ Сынныалаһ киһи-

нэ, учаһтоһай балыһа эмнэ күчүмэһэй балаһыан-һаба киирэ сылдыһыттарыттан олохтоохтор сир-дээхтн дьыһыһэллэр. Дьону улуус кинигэр таһар транспорт суох. Олохтоох орто оскуолада, тутуу кы-ра тэрилтэлтэр автобустар бирид нурдуктар эрээр, туһанааһа тэрилтэлэр эрэ наадаларынан сылдыһа-лар. Ошон нэһилиэнньэ улаханнн эрйидэнэ.

Тутуу ыһа тэрилтэтин автобуһун (НамАЗ база-тыгар) нэһиликэ үстэ тэрилтэ уонна олохтоохтор нааһыһыларынан ааттан туһанар тодо табыллы-бат буолуо? Хардарыта тыл-тытта киирснэхтэрин эрэ наада. Бу үлүгэрдээх ыраахан кэмнэ дьон ит-тэриһин көрбөт, онуоха кыһаллыбат дьэ ханнн да суобаска баһат быһыы. Маныаха Одьулуну ки-һилиэтин автобуһун үлэтин холобур быһыытынан араллаахха сөп. Нэһилиэнньэ даһаны элбэх уонна улууе киһинитан сөччө ыраада суох. Ошон-сылдыр биридэмэтин учуоттаан, төһөдө турарыт, төһөдө кө-лэрин ыһаа туран, күһнэ иккитэ кырыһараллар.

Уөһө ыһаллыыт итэрэстэри быһаарыы Мугудай нэһилиэтин дьаһалтатыттан быһаччы тутулунтаах. Билингэ ыраахан кэмнэ нэһилиэнньэ күһнээһи ны-һалбатын таба өйдүү үөрөннөххэ, киһилэр туруорсуу-ларыгар эһипитиһтээхтн сыһыаннаһаахха баара.

Октябринэ СИВЦЕВА.

Олох араас ыар өртүтэрин соннуур, сыһаа туохха барытыгар үрдүү турар кэмигэр хайдах дьаһанам-мыт салгыы олорорбут туһунан үгүстэр толкуйдуур буолуохтаахтар. Онуоха байа-бөһүө хардарыта кө-мөлөсүһүү быһаарар оруолу ыһаахтаах этэ дии са-нымыбын. Ол билингэти билиги ортобутугар көстү-бэһкэ дьылы. Төттөрүгүн, дьон ыһаалтатынан туһа-нан, баһа соһус этэн, сыһаалаан үөгүлүүр үбү, ха-һыһыһыар харчыны харбыраа дьулуһуу баһыһар курдук. Транспорт ханнн баһара көрүгөр олорон аһыах ки сиргэ атах тардыстаххына, кырата 10 тыһ. солк. дииллэр. Ас-үөл, таһас-сап сыһатын туһунан киһи этэ да бөрбэт, байаһыра төһөнү баа-ралларынан көрдүүлэр. Билигин урукку курдук идея дьэ суох, суобаспыт эрэ хаалла. Ол кимнэхэ хайдаба билдэбэт, киһи ким-туга көстөр кэмэ дьэ кэллэ быһыылаах.

Оттон сваспыт тухары бирид улууска, бирид бө-һүөлэкигэ олорон, үлэлээн-хамсаан, үчүгэһитин-ку-һаһамытын тэҥнэ үлэстэн нэһилибэт буолбаат, оһолорбут, снэһнэрбит биридгэ үөһкөн, улаатан кэл-бэтидэр дуо! Билигин улууе кырыы учаастактарыгар автобустар сылдыһааттар, почта олус хойутаан тиэр-диллэр, телефоннар үлэлээбэттэр, эргэнэн үлэтэ быс-тар мөлтөхтүк тэриллэр. Дьон эрйидэнэллэр, туруор-саллар, мучур уһунтарыгар тийэн хаһаһыс суру-һан көрөллөр. Ол тыһаан бараан онно ким даһаны

Икки ағы
дьылғалаах дьон

Бүгүн нэлснэртэ олоостубут дэонирбуутан биир дэстэрэ Хадаар нэлснэлэни Уорбатыйтан төрүтэлх Дьячовская Дмитрий Иванович. Кини 1941 сыл атырдыах мыйан 13 күнүгэр биир дойдулааба, нэлсн аатырбыт сапер, бвас бовобуой орден кавалера Семек Дмитриевич Флегонтовтыан армияда бвгырылыбыттара. Очолорго Саха сириттан мнырыхлыбыттара Мальтада тумалара, Манна араартаан араас чаастарга кынталыылара. Оон С.Д. Флегонтов, М.Д. Кляков, П.А. Илларионов, Д.И. Дьячовская, Марков, Тарасов, Анемгадистов (ааттара, адаларын ааттара биллибэт) бары Чурачкылар, согуруу нэлснэлэктэр Москва аныгытар Юхнов куоранка тиниэлэр. Бастаан генерал Доватор армиятыгар киналерийская чааска үөрэтэллэр. Сотору минилэртэн 60-ча кыһини сыһыан ыдан сапернай чааска, баралларын туһунан кыһиннэрэллэр. Олор ортолорутар Д.И. Дьячовская эмнэ баара. Онон аны 143-с сапернай чааска сулуусалыыллар. Минаны нитэ уонна ыраастык үөрэнэллэр. Ол олус эппиэртээбэ.

Командирдара «Минер биярда эрэ саястарар» дигн мэлдэн өйдөтөллөрө. Онон үөрэхтэрэ олус марахана, уустуга, бириничигэ. Итиниз өстөөхтөр сотору-сотору буомбалыыллара. Биярда онуун буомбалааһын кэмгэр көбөнгө таас Д. И. Дьячковскайга сийигэр түһэр, онон госпитальга киирэн балтарда мый эмиттар. Ити 1943 сыллаахха этэ. Ити кэмтэ бийити сэриилэрибит Днепр өрүскэ тийэн тураллара. Сийэ мөлгөбүөнэ Дмитрий аны 203-с чааска подводнай лодкага сулууспаа ытталлаа. Ол сыртыабына байгаснай-врачебнай комиссия ылан доруубулатын туругунан салтны сулуусгалымырын бобор уонна демобилизацияларга мэктинэлиир. Докумунун икки хонугунан биярдах буолаллар. Ону күүтэр кээнгэр чааһыгар төттөрү моттораллар уонна фронт ичинки кирбигитигэр ытар буолбуттарын биллэраллар. Ол аата, врачебнай комиссия быһаарыытын ылымматалар. Днепр урдүнээри Орловскай дэриэбинани босхолообунга икки күннөөх-түүн хабыр тапсыһыыга ыттыһыны ылар. Онон сийэ бэргээн госпитальга киирэр. Онон 1944 сыллаахха дойдутугар кэлэр.

Д. И. Дьячковой 1988 сыллаахха диэри доку-
муона кыайан кэстүбэккэ, үлэ фронугар сулуус-
табыт күүрдүк аабыллар. Ити сыл 203-с бэйиан-

Зуулаагай «Сага олох» хайяг 1994 снл ахсынны 1 нунуади нуомэригэр Петр Арнаков «Ардагы, хаары бэйэ түһэриэ дуо?» дииг төбөлөөх улахан ыстагыатын олус сөбүтүү аахтым. Киһи итэвэйэр чэхчылларыгар олохуруутун, суруллуута өйдөнүгүтөтүн астынным. Кырдыы дарааны, саспыт тухары сунка-кураанка мускуллубут, эрэйи-мунгу нөрсүбүт ахан дьоммут. Уу кыһалбата албахтик муннуубутун мускуйбута. Үгүс дьүөдэлэри көһөртөбүппүт, оһуруот сирдэригэр мас хоруудалары онгортон ууну сүүрдэ сылдыбыппыт, ардах түспөтүтүн иисэин, бурдукпугутун айынгаттан харыстаахыгыт атыран, сонуктары тула диниг ханаабалары хаһыталаабыппыт, Чурапчы салинньэтигэр айһыр уу кыһалбатыттан оччотоһу райсовет исполкомун председателэ Н. Н. Барашков дьүөдэлэри үсүкэтэ сатаабыта, иһантэн да атын туох-туох үлэлэри ыппатахпыт баарай! Кыһалла арвасла тиэрдэр.

Кырдыйк, ыам уонун бэс ыйдарыгар бөлүкхөргө ардак хайаан да наада. Күн да ахсын буолбатар, көмүтөн-көмүгөр сөнүү түһэрэ үчүтэй буолуо этэ. Санныбар элбөх хаары түһэрбит ийин быһыытынан итин эрдэ да толкуйдуох баар эбит. Оччотосуу ыраа колхозтар арынах гентар ходуһаларыгар, бааһыналарыгар, чааһын ааган, самолеты наймылаһан ардактаппыттара эбитэ буоллар дин санныбын. Оччолорго даһаны искусственыайдык ардактатыы дин баара эбитэ буолуо. Ол кырдыаас ийин дойдубум дин. Билигин өйүм убаабыт ийин сытан эрэ толкуй даатахпын, холобур, 250 сүөһүлээх халаайыстыба оннук-маннук есуда, кредит дини экиретиһпэккэ эрэ, 50 сүөһүтүн туттан харчы оторон самолет наймылаһан ардагы куттаран, 200 сүөһүтүн ханна да көспөккө дойдуга нитиэн сөл. Оттон билигин Бүлүүнэн, Горнайынан, Кэбээйини толһиһэбит. Дьон бары дьорбодтоһо орустэн, Нуотараттан сыра булалар. Онно төһөлөөх өрсүкүт таһсаа буолуой! Ити ыстатыйаны ааган баран ыксаан, мунгур уһуклар тиийбэн этэбин.

Оттон П. Аржаков ыстатымгата дээр дэглүүлн
наах, өрус илнн эгэринээди улуустары бүтүнвүүлэ
онн хабар. Үчүгэйдик, кимнэллээхтин туруорустах

най чаастан бары докумуннара көстөнөр сэрин кыттылаарынан азыллан, бары ээпчэтнлэрлэн туанар буолбута. Иппи Ага дойду сэринтин ин-кик степеннэх орденнаан, алта бойубуой медал-дарынан наараадаламмыта.

Иккинхүең, Мөлдөөхсн нэлнлэгиттэн тэрүтээх Андрейс Николай Николаевич туһунаа кэпсэхтүн баһарысын. Күнн билигин 69 саастаах, Хонтоодо Чычааһыгар олорор. Баара-сусба 18 саастаагар, 1944 сыллаахха, Дьоккуускай куоратка тутууга үлэ-лнн сылдьан армияда ыгырыллыбыта. Эмнэ Мала-тада үөрөмүттөрүн кэллэ 1945 сыл олунньута ил-лүнн Ленинградскай фронтка ысталлар. Онтон ити сыл кулун тутартан I Украинскай фронт 538-с стрелковай полкатыгар стрелогунан аһанар. Бу фронт сэринилэрэ Киевтинэн, Румыниялан, Венгриялан, Австриялан, Чехословакиялан Берлингэ тийэн сэрппин түмүктээбиттэрэ. Ити үлүгүрдээх Европа үтүс дойдударын бөххөлөөһүнгэ Николай Николаевич өлө да сыспыта, кутталдаах да балаһыаньы-дэргэ кииртэлээбитэ, сап да сараттан салҕаммыт-үгүс. Олортон биэр түгүнн бэйэтэ тугу кэпсээбитинэн биэриим:

— 1945 снл. Саас. Австрия киин куоратыгар чу
гаһаатыбыт. Өстөөхтөр утарсылара күүстөөх, си
биннэс ардаһынан тибирдэ сыталлар, снарядтар
дэлбөрүтэ ыстаналлар. Сарсыарда халһаан сытдым
та биһиги артиллериябыт Венага күүстөөх уоту
аһар, ол кэнниттэн самолеттарбыт харса суох буюм
балаатылар. Ити кэнниттэн өстөөх утарсымта мөл
төөтөбө диэтактэрэ буолуо, пехотаны атаһаҥа ту
руордулар. Биһиги ыта-ыта нинибит диэри ыстан
ныбыт. Сотору сиргэ халтайарга күйөйдүлэр, онуо
ла хастарга тинийдибит. Күнэһэлик куоракка киирэ
бит, алдьанымта сүрдөөх. Ол да буоллар хас биир
дин уулусса, дыа утарсымта суох ыһыллыбыт. Кэ
лин дэ саатарым-сэптөрүн суран бээрдиһэр.

Ити курдук Н. Н. Андреев сэриилдээр чааха Берлингэ тийнэ биридэ тохтообута. Ийни од кэинитэн Киевкэ 1946 сыллаахха дээрэ 405-с артиллерийскай полкада сулуусалаабыта. Ити үлүгэрдээх сэрин толоонун ортотунан аахан баран, биридэ дабаны бааһырбатада, өстөөх буулдыта дээрү сирэ да кетэн ааспатада. Дьоллоох ийни дээххэ наада. Ада дойдү сэринтин үбүс степеннээх орденынал, «Германияны кыафы ийин», «Венаны босхолоонун ийни» уонна үгүс юбилейнай медалларынал наараадаламыта.

Кинилэр бэлгийн элбэх оролцордоохтор, сэннээр-
дээхтор, аймах-билэ дьоннордоохтор.

Гаврил КУЗЬМИН,
педагогической учё ветерана.

ХАБЫАТ СУРУНУУТУН СЭНГЭЭРЭЛЛЭР

Олохтоох өй-санаа этиллибит

тарына, итн курдук сүнгэн суолталаах боппурусна киинилэр үбү да булуохтарын сөп. «Илэн Энэр» дигэн нона баар ааттаах Кыһаныыхтарын, толкуйдуохтарын, туруорсуохтарын эрэ наада. Ханнык баҕарар идея тоһоңок кизгэ далааһыннаах да, ол олохо кииримиэти буолар. Ити уруусу да системада баара, ону кырдыаас иһин билэбин.

П. А. Олуунуснай «100 сыллаах улуу былаан» дигэн айымнылыгыг нэгдэс ардагы сангаас быһаарыгынан ылмаахтара дигэн эппиттээх. П. Аршаков эр сыллаах кураан, угут дьыллар докумуннарын ханыһыта, бэйгэ кэтээн көрүүлэрэ улахан дириг суолтаны ылмаахтара диг саныыбын. Ити идея олохо кинирдэбинэ, үүнэр көлүөнэгэ тиийэ туһалман сөп. Ардагы, хаары бэйэ түһэрэнтин өссө диригтик үөрэтэн толкуйдаан көрөн баран, быһаччы олоххо киллэрэ сатыахха.

Ермеѣ ЛИТВИНЦЕВ.

ИЛЛЭЭХ КЭРГЭН

Зимбабведа бу уратылмак «дино кыла» сотору-таадыта Гари уонна Терези Уартар рачаларыгар олохсуйбута. Кыраһый гишпелетам төрөөбүтү базра суоҕа үс хоноот төрөнүүттэрин сүтэрбитэ. Дьэ оҥно киинин ити сана «төрөнүүттэрэ» итэ ылбыттара. Уартар иэни уоллара— Стефан уонна Филипп— миннык «балтыдаммыттарыттан» улаханнык үөрбүт тэрэ итинэнэ көрөргө-харайарга ыһаллан көмөлө бөддөр.

ОРОҢУОСПАТААҒЫ БЭЛЭХ

СР правительством инициации государство баа-
йын-дуолун даябайар фонд Швейцария «Мибетекс»
— «Гроун» фирманын ичтга ныппыт инициативил-
рин түмүтөр гуманитарнай көмө быытытынан рес-
публика бас бийлигигер Ияз буолуу уонна оло-

ЭРГЭ ДЬИЭЛЭРГЭ— БОЛБОМТОНУ

Калэр икки сылта чаанынай олоор дьыалэри тутуу республика үрдүнэн көүлүн, үбүлээн мытыллыахтаадын туһунан истэн турабыт уонна олус биирэтибит. Эгэллэрин курдук, кырдык, сэмилээх содустан уонна ханын дааны эриэстээһинэ суох тутууу мытааччылары барыларын хаба үбүнэ, матырыйалынан көмө оҥоһулуннаадына тутуу күүскэ мытылларыгар сарбаҕалаабытын. Ити бөлүрүбү улууэка дүүдэлэнигэ Мугудайтан Н. А. Пилигин калэр үптэн эргэ дьыалэри оромүөһөнүнгэ кыра да буоллар бэрсэргэ дьэн этин калэрбигин сөбүлэстим уонна өйүүбү дааны. Эргэ дьыалэр туһаттан тахсыылара сыллыт албээн иһэр, онон ахсааннаахтарыгар дьон олоролдор.

Биийнх бөхүлдэртэбит киһи үөрө көрөр сиппит холлут үчүгэт оһоһуулаах тутууларынан, юрэ көстүүлээх уһаайбаларынан олус дьадаһылар. Дьыларбитин көндөйүн бүтэрдэбит да киһиэн оһорбутунан барабыт, ол курдук үйэлэрин моһуулар. Ситэрин-хоторуу, оһуулааһын-мандардааһын үлэлэрэ ымыллыбаттар, олбуорун үс маһынан сүүртэхпитинэ баһымы баулар. Ити барыта киһитэн көбүлээһин, өйөөһүн сүөгүттэн. Урут Союз баарына биирдэ көбүлүү сылдыбыттарын өйдүүбүн. Ол тыһан барап уота-күөһэ, күүрүүтэ-хаарымыта, ирдэбили, көрдөбүтү турсуруу сүөгү. Үбэ бөһүллэрэ буоллар, матырымаала даһын көстүү, оччобуна тупсабай көстүүлээх бөхүлдэртэрдэмиппит ыраатыа этэ.

Ити билигин ыгынтыр-маанылыыр кырдызас дьһэлэрбит үксүлэрин саастара 25—40, лаппа кырйыдылар. Субу сыллара туһанан киинэлэри саттар дыбатахпытына, өрөмүүннээбэтэхпитиэ, аны абыайах сылыннан даан олоҕорбут буолаллара чуолкай. Ити сытлардаагы дьһэлэрбит салтааһыннаах буоланнар, хас биридчилэрэ 90-100 нн. м иннээхтэр уонна билигин олоҕор дьһэлэрбититтэн, тарда содус эттэххэ, ахсаан өртүнэн үстөн биирэ буолара чакчы. Онон олох абыайах сылыннан олоҕор дьһэниэ кылчыттарыы балаһыанньатыгар кириэхпитин сөп. Ол да киин манник араахан кэмгэ республика итинник дьһалы ылыннавай буолуо диибин.

Олорор дьызалэри тутууга кэлэр үптэн эргэ дьы-
лэри өрөмүөннээһинигэ, ситэриллибэккэ турар ту-
тууларбытын олоххо киллэрингэ, улаайбалары са-
гардыыга, тутсарыыга харчы көрүүлэрэ нэйдэ. Оч-
чогуна бөлүөлүктөр көстүүлэрэ сөргөхсийингэ. Ити
үлэлэри икки сылыннан болдьохтуур нэрөгэй, онон
5-6 сылыннан быһар ордук, ол түмүнтээх буолуода.
Ити этэр «кырдыабас» дьызаларыттан билигин баар
яһиллэниһэ аңара төрөөбүтэ, улааппыта, кынат
анньымыта, Онон көмүс нызэкэ уйалара, нэриэс
хомуруос тутууларбыт буолаллар. Оннук ытык-ма-
ны өйдөбүллээх тутууларбыт туһаттан тахсан көтүл-
дэллэрэ, күрдүллээдлэрэ аньыта да бөрт буолуода.
Өбөлөрбүт, сөөһөрбүт кэлэти туох дии саныахта-
рай, оттон кырдыабастарга сүрэх оспот бааһа буолан
игингэ. Манньык тодоостоох кэм биһиэхэ өтөрүөн
көстүө суоҕа, сыана үрдүү туруо, оттон дьызаларбыт
байдалар дааны суулар тургутаныхтара,

Тутууну ыгытыга республика ити көүлээһинин
мүлчү тутумуовун, хайа кылааларынан мукутуур
көдүүстөхтин туһанарга кыһаллабыз.

Петр АРЖАКОВ.

Бөгөмөт кыратыгар дьһэбэ, садһа бирһэмэтһин
птаарар, өттөн улһаттаһына бу мал хайһайһыстыба
ларын территорияһыгар баар ууга нөһүөбэ.

Синотокка: Бенни, ыт эмнэ дьыа көргөн сана ч-
лээнн аракаччыдыр.

(РПТА — ССТА).

аймах харьстабын кишинизди 300 киш олорор
бөлүөдэгэ босхо бэрилиннэ.

Тугааччылар олорубт бу бөһүлөктөргө кини мец-персоналын олохсунтарга СР Доруубуваа харыста быдын министрствотыгар бөрүлдизэ.

CHA.

КЭСКИЛВИТИН САНЫАБЫН, ИННИКИНИ КӨРҮӨБҮН

«Саңа олох» хайыат ааспыт сый ахсынны 15 күнүбүзү нүмөрүгү В. Д. Яковлев суругун аахпыт. Ол кэнниттен дойдун дьонун сэрэттэхтинэ табыллымы дьэн санаага кэлбитин. Василий Данилович бөрү арыях киһини ахтыбыт, олортон ийитэ Ветюков Семен Игнатьевич, Азмосов Егор Болтогоноттон төрүттээхтэр, ийикэн сарин кыттылаахтарын испиннэгэр суохтар. Ону мин оторбото-бум, болтогондор бэйэлэрэ бөрөөбүттэрэ-тараабыттар, Онон, муну сатаатар, улууска тахсар испиннэгэр баттаһа бэрэбэркэлэнэн хааллынар дьэн бараллахтын. Быстан хаалбыттар, сыһа-халты ийирбиттэр баар буолуохтарын сөп. Холубур, Таатта ийитэ Болтогоноттон барбыт буоллун, албүтүн кинэ биллэринтэ көргөнүгэр кэллин, Хаһа суруйуог этэй. Болтоного буолбакка, Улууска тахсар испиннэгэр көнөрүүнү, наадалаах дьэн санаатарына, А. Р. Саргыдаев киллэрин сөп.

«Чуолкайдырға көмөлөбүн» дьэн ыстатыйа «Саңа олох» хайыакка ааспыт сый сэттиннэ 15 күнүгэр бөрөөттэммитэ, Сотору буолаат, биһир күн биэс суругу туппутум. Н. Г. Скрибин Кытаанах дьонун чуолкайдаабыт. Хатылыттан А. С. Дьячковская Баһиһары, Дьячковскаялары (аймахтарын) быһаарбыт. Одьулуунтан Прасовья Пермякова Мугудайдаабыт. Пермяковтар тустарынан суруйбут. Евдокия Кобельцова аратын Сивцев Д. И. чуолкайдаабыт. Интернат-оскуолаттан Пелаген Ефимова суруйбут. Оно аратын биһирэ төрөөбүт бырааттара Прокопий, Федор, абаатын уолаттара Василий, Иван, ийитин бырааттара Афанасий, Савва Борисовтар—барыта 6 киһи ытырыллыбыттан соботох Иван Ефимов эргиллибитин ахтар. Ити дьон туһунан эбни биллэн-көтүн бабарар. Кэнни туппут суруктарым даһаны миниттэн эппит эр-яэр тоннаахтар. Олорго туһаанан этиэм этэ: мин көмө, чапчэтин оңоһуллуутун сөччө биллэрин даһаны, ону быһаарар, көмөлөбөр кыадым суох уонна барыгытыгар эппиттир түгүн көстүбэт.

Ити ыстатыйабынан сибээстэн элбэх киһи суругун туттум. Барыгытыгар баһыбыабын тирдэбин. Хадаартан дьаһалтатан, Е. В. Харитоновтон, Чакыртан Н. В. Филипповтан, Хайахсыттан Ф. А. Митиштан, Н. В. Лузинтан, М. Г. Пермяковаттан, Мугудайтан Т. С. Ноговицынтан, Кинилэр нэһилэктэр үгүс дьоннорун хаба сатаабыттар. Вахсыттан В. Д. Слепцов, А. И. Окоемова, И. П. Шело-

мов И. Сылантан Любовь, Вера Сивцевалар, Хатылыттан И. П. Окоешников (Хочуон) Мадьбахси, Мугудай дьоннорун чуолкайдаабыттар улаханнн туһалаата. Одьухуматтан төрүттээх биллгин Одьулуунта олорор Валентин Афанасьевич Попов аратын сураһыата да, онуун ийини булбатым. Сатаатар, сааһа биллибэт. 1942 с. бэс ыйыгар барбыт буолларына. Сталинград сэрниктэр түбэһиэн сөп. Ону чуолкайдыам дьэн саарыһаттар кыадым суох.

Евдокия Павловна Макарова убайын Афанасий туһунан биллгин кэлэн чуолкайдаа сатыыр. Киниэ убада Могилевской уобалас Калинин дэриэбинэтигэр көмүллэ сытарын, онтон «Память» юнига таһааралларыгар Афанасий аатын киллэрэрин хаартыһа көрдүүлэр дьэн этэн турабын.

Редакциятан хаймаккытыгар бөрөөттэммит манырылааы сакээрэн Чурапчыттан биһир көргөнтөн ийикэн киһи фронга тийиэн албүттөрүн толорон биһирбиттэрин бөрөөттиргитигэр көрдөһөбүн.

Вахсы нэһилэктиттэн

Окоемов Иван Капитонович уонна
Окоемов Инокентий Капитонович
Ефимов Прокопий Алексеевич уонна
Федоров Федор Гаврильевич
Слепцов Дмитрий Петрович аба уонна
Слепцов Иван Дмитриевич уол

Мадьбахси нэһилэктиттэн

Филиппов Николай Васильевич
Филиппов Егор Васильевич

Мугудай нэһилэктиттэн

Коркин Иван Васильевич
Коркин Михаил Васильевич

Сылан нэһилэктиттэн

Сивцев Данил Инокентьевич
Арепин Афанасий Инокентьевич

Хадаар нэһилэктиттэн

Харитонов Василий Венедиктович
Харитонов Егор Васильевич
Ермеев Егор Романович
Ермеев Петр Романович
Нестеров Михаил Гаврильевич уонна
Кириллин Михаил Михайлович

Хайахсыт нэһилэктиттэн

Борисов Петр Васильевич I
Борисов Петр Васильевич II
Герасимов Егор Гаврильевич

Герасимов Михаил Гаврильевич
Никитин Роман Андреевич
Нинятин Алексей Игнатьевич
Прокотьев Лев Инокентьевич
Прокотьев Афанасий Константинович
Илларионов Николай Афанасьевич уонна
Нестеров Егор Кириллович

Волжойун: сыһа суруллубуттар

Вахсыттан

Ефимов Василий Тихонович
Ефимов Максим Тихонович
Шеломов Егор Васильевич
Шеломов Николай Алексеевич

Болтогоноттон

Попов Егор Григорьевич
Попов Серафим Григорьевич

Мугудайтан

Окоешников Егор Михайлович
Окоешников Назар Михайлович
Пермяков Афанасий Николаевич
Пермяков Инокентий Николаевич
Пермяков Трофим Николаевич
Попов Гаврил Ильич
Попов Егор Ильич

Төлөйтөн

Гуллестар уонна Захаровтар

Хадаартан

Гермогеновтар, Осиповтар, Софроновтар

Хайахсыттан

Тарасовтар

Чакыртан

Ермеевтар, Саввиннар

Алаартан, Ачаартан, Мадьбахситтан, Болтогоноттон, Кылааннаахтан, Одьулуунтан, Соловьевтан, Сылантан, Хатылыттан, Холтогоноттон суруктар суохтар. Ити нэһилэктэр дьаһалталара уонна нэһилэктиттэн кыһаллыбат буоллахтарына, бэйэлэрин үтүө көгүллэрэ, Василий Данилович, эи «Павловна көмөлөбүн» дьэн ыгырбатын сөп, махтааллах. Ол тыһан баран «Дьоммутун-сэргэбитин көрүстүргө көмөлөбүн!» дьир ордук буолуо этэ.

Баар, туох эмэ көрүстэбилли оҕороһобут дьэн үлэлэһэрибиз түмүктээх буоллар ханнык.

Иван ПАВЛОВ.

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАТЫТТАН

Умнубаккытыгар бабарабын

Биллгин 70 сааспын ааһан эрэбин, алта оҕолоохтун, уон ийик снэһээхпин. Эмээхемминин дьон көккэтинэн сүөһүнү ииттэбит. Олох кулун эрдэтигэр көрөн-харайан улаатыннарбыт биһир биэлээхпит. Онтубабытыттан сэттэтэ «сымыытатан» снэтибит. Бу үтүгэин эриэхсит, бэйэ ийиктэ дьэн санаан олорон убаһа этинэн эмсэхтэнэр туох кыһааннаах буолуодай. Бизбит баарабадыйан, сый ахсын көрүтэ уулар. Ааспыт саас эмиз кулуннамыта. Вийиги, сүөһүлээх дьон быһымынан, улаханнн үөрбүтүт, бары айыһыттарбытын албаабыппыт, иччилэрибитин аһаппыппыт.

Ону баара... От ыйыгар ол кулуммут бөрө наһааныгар ытыттарга сымдыарын дьон көрбүттэр этэ. Кэлин М. П. Филиппов уонна Сеня Платонов түбөһө түһөн наһаанын араарбыт сурахтаахтара. Кулуммут илин атаһа быстан түспүт дьэн буолбута. Баран көрүүбүтүгэр олус ырбыт, дьүдөйбүт этэ. Онон сый-

гыһыппымын В. Е. Тарабукинныын өлөрө тийибипитигэр ийитэ олус аймаммыта. Этэ туһага тахсыбатаһа. Биһир ханнык эрэ ийик дьалабадыттан биһиги кулуммут итинник дьылбаламыта көмөлөтөлөөх.

Холтобо нэһилэктин Төүгүргэстээх эргин кыһынын бултуур дьон төриллэрин эспэккэ хаалларбыттарыттан кулуммут туһата суох өлө. Ким даһаны минилэри бултууларын боппот. Ол тыһан баран булт төриэ барыамтэ киллэринэ эйиллэхтээх. Ону умнумуохха баар этэ. Сахалар ити өбүгэ сааһаттан үтүө үтэспит эбээт. Кулуммут ийикбит наһаана баар, хаһаабына кэлэн ыһыан сөп. Убаһаны талето барбат дьоммут. Дьыала—суобаска.

Петр ПЛАТОНОВ.

Дуоһуйа, астына көрөбүт

Олохтут араастаан уларыһа-төлөрийэн, букуллак-тэлкиллэн ааспыт сый, ордук сааһырыт дьонго, ыараханнн ааста дьэн саныбын. Быһааннаах сайын кэлбитэ эрэин-буруйу эгэрбиттэрэ улахан үөрүүлээх

буолбута. Ол быһыгар көмөлөтөлөөх да да түгөһээр аалсыһан ылбыттар. Пенсиябыт агарыгар суруйтарбыт хайыаттарбыт измьигэр кэлбэттэрэ, сонуннара сыйоллоро эмиз кыһындаах буолбат дуо! Арай нэдиэлэ үһүс күнүгэр уонна субботага кэлэр «Мааринчаан» телерадиостудия биһирилэрэ сэлэһиннэ үгүс олохтоохторун сүргэлэрин олус өрө көтөдөр. Кырдыаһас, бытаарбыт дьон быһыһынан дьэһтээри үлэни-хамнаһы эрдэ үмүрүтэ тутарга кыһанаһын, дьэ ол кэнниттэн нэһэ телевизорун нинигэр наһааччы олорунан кэбиһэбин.

«Үтүө кизэһэнэн, күндү көрөөччүлэр!» дьэһитиннэн ыраас тыллаах-өстөөх, ис кирибэх дьүһүнээх эдэр журналист Лена Васильева эфиргэ тахсыһын эрди буола көрөбүт. Нэдиэлэ устата улууска туох буолбутун истэн дуоһуйаһын, астынаһын.

«Мааринчаан» студия бары айар үлэһиттэригэр үүмүт сага сыйла өссө ситиһиллээх үлэни, олохтут ыараханнн кырдыаһастарга биһирбэрбэккэ саһаны, сонуну биһирбэрбэттэр тирдэ туралларыгар бабарар.

Матрена ПОПОВА,
улуус киһини олохтооһо.

Сир-дойду бөбүнэн туолар

Самара. Түөрт уон сый көрүгэ куорат таһынааһы Зубчаниновка бөһүдөктөн чугас сыбаална (снимок) ханым сытар. Манна бары промышленнай предприятиелартан араас барыта кэлэн сүөһүнэ турар. Онон туох-туох суоһуй: шалктар уонна шламнар, ыарахан металллар туустарын илдьэ сылдьар тобохтор, нефть бородуунталарын тобохторо, шкелоталар, эмульсиялар... 5 гектар нэһээх күөл курдук үс-кээтэ, онон, специалистар ааһалларынан, сүлүһүннээх химическай холбоһуктардаах 30-ча тонна убаһас муньүдүһүнэ уонна Самара өрүскэ хаһан бабарар сүүрүгүрэн түһүөн сөп.

Кутталлаах сүүрүгүрүүлэри тохтотторго «Экология» НИХ специалистара ыһыһылар эрэри, ол проблеманы быһаарбэт. Сыбаалканы саһааһа наада, оттон киниэхэ муньүдүлүбүтү—туһага эргитиэххэ. Онуоха бырайыактар кабинеттар устун хатайдыммыттарга хайыс да сыла буолла да, быһаарыы ыһыллыбат, сыбаална буолуһына куорат дьэкиниктар-киһэр.

(РИТА—ССТА).

Эбэрдэлибим!

Убаастабыллаах ытык кырдаасныт,
күндүтүн саныр ытык маабит
Николай Егорович Захаров!

Колхознай тутуу, хоту көһөрүлүү, Ада дойдү сөрнүн кыттылаада Ньукатай ошонор 90 сааскын томточу туолбукунан, кээн иһэр Улуу Кыабы 50 сылын итиник-истиник эбэрдэлибим. Бүгүн бийиги дириг ытыктабыллан ахта санырбыт хайдах эи уннуунтаах уһун сэрин былаһыг тулармы муоста бөдөнү тутуһан, сиирд бөдөнү саныгар сүмсэн фашистар арбаатарыгар Берлинсэ остөөрү самарсыбккын, онтон алдыммыт кэбээмит куораттары абыраһаһа-тутуһа эмиз сагымы кэриэс эргиллибнннн. үөрөдө суох саха уола бөрт арийннен төрөбүт дойдугар таанубуккун. Ол кээн колхознар, эиһ төрүтэлэригэр ор сылларга үлэлэтин, 9 оһону төрөтөн-төлүлөөн мал онортоотун, элбэх сиэниэниг, хос сиэниэниг.

Баҕарабыт Кыайым 50 сылы сүһүбүн үрдүгэр сылдьан үөрө-көтө көрсөргөр, көмүскэбим көмүс олобут уйгугар чэтинник-чөбдүтүн уһунун дьоллоохтук олороргор.

Эбэрдэни кытта чугас ыалларыг Минтэрэй Сэргэниэбис, Катя, Туһаара Постниковтар.

Күндү адабытын, эбэбитин, убайбытын, таайбытын, аймакытын ГУЛЯЕВ Анатолий Васильевич күн сирин көрбүтүн 50 сылын эбэрдэлибим. Чаҕын-чөбдүк доруобуһаны, кырдыар дин тутун биллэмкэ, албэх дотор-атас, аймак-билэ дьолнорун үтүө баҕа санааларыгар убааран кинилэр ортолоругар үөрө-көтө үлэни-хамсы сылдьаргар баҕарабыт.

Кэргэнн, кыһын, сиэниг, Гуляевтар, Керемсовтар, Гороховтар, Ядревтар.

Убаастабыллаах Анатолий Васильевич ГУЛЯЕВ! 50 сааскын томточу туолбукунан коллектив аатынан ис сүрэхтэн эбэрдэлибим.

Баҕарабыт айыах өссө күүстээх таһаарылаах үлэни, кытаанахтан-кытаанах доруобуһаны, дыма кэртэн дьоллоохтук-сөргүлээхтэн, үөрө-көтө олорор-тутугар.

Бары үчүтэни кытта улуустаабы материальнай-технической хааччыымы управленета.

Күн-күбэй күндү ийэбитин, эбэбитин, Хайахсыт нэһилиэтин олохтобун АРЖАКОВА Елена Анисимовна 65 сааскын туолар үөрүүлөөх күнгүн истиник эбэрдэлибим. Баҕарабыт, чэтин доруобуһаны, уһун ологу.

Чурапчыттан Ефремовтар, Аржаковтар, Артамоновтар, Хайахсыттан Аржаковтар, Борисовтар, Дьокуускайтан кыһын Варвара, Уус-Алдантан Докторовтар.

Күндү кэргэммин, күн-күбэй ийэбитин, таптаах эбэбитин ЕФИМОВА Мария Иннокентьевна 50 сааскын туолбут үбүлүһүнэн итиник эбэрдэлибим. Баҕарабыт ыстаал доруобуһаны, күн сиригэр баар бары үтүөнү-үчүтэни, дьолу-соргуну, Бийиги истиник ийиһит, бийиэхэ өрүү күүс-көмө буола сылдьаргар.

Кэргэнн, биэс уолун, кийинин, сиэниэрин.

Күндүтүн саныр адабытын, эбэбитин, сэрин, үлэ ветеранын Саха Республикатын курустун хаһаайсытыбын үтүөлөөх үлэниг МАКАРОВ Василий Алексеевич 70 сааскын туоларынан ис сүрэхпиттэн эбэрдэлибим. Күүстээх санаабынан дыһыга, ырыга бөрүмкэ, чаһын ойгунан, мындыр сүбэһин бар дьоннор сөхтөрө, оһолорун, сиэниэрин үөрүүлөрүн үлэстэн өссө да уһун сылларга олороргор баҕарабыт.

Оһолорун, кийинин, күтүөтүн, сиэниэрин.

САЛАПКА ХОМУУАБЫТ

«Аартык ЛТД» ХЭТ сайаалка хомууар:
— «Ик-Планета» мотоцикларга, Сымата: эрдэтэн төлөөһүн — 1 мөл. 600 тыһ. солк., калбитин кээнэ — эиһ 600 тыһ. солк.;
— «Кав3» автобуска, Сымата — 40 мөл. солк.;
— «КамАЗ» автомашина араас мааркаларыгар.
Тел. 21-182, 21-613, 21-231.

Редактор М. Н. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 676700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, отделы — 21-265, общий — 21-505.

КИИНЭБЭ ЫҢЫРАБЫТ!

Бу кыга улуусна кылгас бөдөһөххө кээбэт маньын кинофильмнар көрдөрүллэлэр.

Кыраларга уонна улаатан эрэр оһолорго киинэ кэм да ВААР эбит! «Кредо-аспект» онорон таһаарыга «ВИТКА ШУШЕРА И АВТОМОБИЛЬ». Шушера динэ хос ааттаах Витка интеракта оһолорго тиниэр — киин аһардас ийэс хаттаан бэйэтин оһолун оһолорго холонор. Онтон эмнэсэ, Витка «Волга» автомобиль хаһаайына буола түһэр.

«ПРИГОВОРЕННЫЙ» (Индия, инки сериалаах). Дьаданы кэргэнн төрөбүт уонна быһымы-майгы дьайыһынан буруйу оһолорго буолбут эдэр киин олоһун туһунан мелодрама.

«ПОЛИЦЕЙСКИЙ С ТОГО СВЕТА» («АХИ», өгнөөх. 10 частаах). Кыраһабай, чүүстээх, хорсун эр дьоннордоох, умсугутар дьахталлардаах динг америкаанскай хартыһа. Экскротиһин, охсуһуу, ытылаһы, таптаа — бу барыта урдук профессиональнай таһымы, чакчы да Голливудтуу оһолу-дубут.

«РАСПЛАТА В РИО» (АХИ). Киин-бонска-бильиһээх америкаанскай аан дойдү чөмчөһө Дэвид Слоун карнаваллар куораттарыгар Рио-де-Жанейрога үтүө санааланын туруһулар кыттыһымыла көлөр. Ол эрээри кыраһа-хотуу киини мэлдэн араллаабат. Киперин кэмигэр көгүлүмкөт кыһыны туттан, утарылаһааччыта Дэвид хотор.

«СЛИЯНИЕ ДВУХ ЛУН» (АХИ, 16 частаан). Героини бинтэр күүс-хас, эһиһэ оһолу, бинтэр тугу барытын умунорар имени — киинтэн бинрин талаан ылыахтаах таптаһын историкта.

«ЦВЕТЫ НА КРЫШЕ» (АХИ). Триллер. Ма-милктартан оһолорун сайылар ийэ туһунан.

«ДИКАЯ ОРХИДЕЯ» (АХИ). Эротика-фильм.

«АРМИЯ ТЬМЫ» (АХИ). Мистика элементтар-дээх кутталлаах фантастическай фильм. Орто үйэ-лэр, Абылаһын, диникэ быһыылар, мааскабай өлүү-сүтүү, онко эбии өлбүт дьоннор иннэригэр тахсаллар. Баттамыт-атаастаммыт өбүгэлэригэр көмөлөһүнэрэ демоническай күүстөр XX-с ядернай үйөттөн иллитин онугар бөһөһүлээх, эргэ бинтэркээлээх, сөтөллөк хахсыар мотуордаах автомобильлаах олохтон сылайбыт «рыцары» быраадалар. Ол эрээри киин санаата бөбө; хараһа күүстэр армияларын кыһыны — бийиги кэминитигэр төһөр сөһөтөх шанса.

«ЖЕНСКАЯ ТАЙНА» (АХИ). Эротическай мелодрама. Кыраһабай дьахтар Эллис таптаабат буолан эриттан араар. Өтөрүтөн Райен динэ ааттаах табырыннаах бөлбөт ийитин көрсөр уонна олус себүлүүр. Онто баара... Райен — өһүн ситиһэн Эллис сайылатаары эрэ наймыласпыт идэтибит алауохсүт буолан бинэр.

«ГОРЕЧЬ ИСКУШЕНИЯ» (АХИ). Табыллыбатах быһымы-майгыта түбөспүт киин туһунан сы-тым сюжеттаах хартыһа.

Культура управленетын киинэбэ отдела.

Волейболга турниры көрүн!

Тохсунуу 14—15 күннэригэр биир дойдулаахпыт Г. Н. Окочешников аатын үйэтигэр, мччат ортолугар волейболу сайынарар сыалтан Чурапчы сэлэниэтигэр СахаВА, мччат, туризм, физкультура уонна спорт улуустаабы управленета тэрийэр ТУРНИРАРЫН кээн көрөрүтүгэр ыгырабыт.

ПРОГРАММАТА

Баһаан күн:
09-00 ч. — турниры аһаа. А. К. Софронов аатынан спортнай саалада эр дьон, орто оһуола саалатыгар дьахталлар күрэхтэллэр.

20-00 ч. — культура управленетын үлэһит дьон-тигэр Г. Н. Окочешников аһааах бинэр. Киин билиэтин сыаната — 3000 солк.

Иккис күн:
09-00 ч. — күрэхтэллэр;
14-00 ч. — финал;
17-00 ч. — турниры түмүктэһин.
Күрэхтэллэргэ киин билиэтин сыаната — 3000 солк.

Тарийар көмүтөг.

АТЫЫЛЫБЫТ

«Миссубици Поджер» джип-автомобиль, 1987 с., 38 тыһ. км сүүрбүт, Манник телефонга билсин: 25-338 (Хатылы).

МАХТАНАБЫТ

Таһыыр кэргэнн, адабыт, эбэбит, быраалы. Чурапчы олохтоо, үлэ, тыһа ветерана СОЛЮБЕВ Ион Ионович сүтэрбит ыар күннэригэр күүс-көмө, сүбэ-ама буолбут, ой санаа салдабыт, бары төрөһүнүгэр сыдыһылаах улуустаабы сибээс уездын (начальник А. А. Окочешников, солбулааччы У. Е. Макарова), ЛТС коллективтарыгар (начальник В. Е. Ефремов), үлэһиттэригэр Т. А. Афанасьева, Г. Г. Манарова, А. Г. Кириллова, Н. Н. Смадеко, С. С. Окочешникова уо. д. а., Чурапчы сэлэниэтигэр дьаһалтатын баһылыга А. Р. Саргыдаева, чугас ыалларбытыгар, аймактарбытыгар И. Р. Васильева, М. Е. Васильева, Л. Н. Догордурова, Капиталина, Семен Гаврильевичтарга итиннэ бонусуу бары таһаарыстарыгар, билэр дьонугар ис сүрэхпитигэр махтабытын биллэрэ-бит.

Эһини киинэхэ сахатын кэрэ сыһыангыт көлүө-нэһитигэр тиниэ сайда туруохтун. Саха сыһа үлэ-титигэр ситиһини, олоххутугар дьолу-соргуну ба-рабыт.

Кэргэнэ, кыһа, сиэне, күтүөттөрө, эдэһиэ, убайа.

ДЬЯЧКОВСКАЯ Николай Алексеевич

өлбүтүнэн дириг кутурданын тирдэллэр:
— Кэргэннгар Дьячковская Александра Ино-ковна, уолугар Володя «Икутводмелнора-ция» ПМК-тын коллектива.

Үлэ, тыһа ветерана, хоту көһөрүлүү кы-ттылаада, Хаҕалаас улуунун 1 Дьолон олох-тооһо.

МАКАРОВА Евдокия Кирилловна

тохсунуу 9 күнүгэр 68 сааһыгар ырахан ыарыһтан өлбүтүн, диригин курутуһан ту-ран, аймактарыгар, таһаарыстарыгар, билэр дьонугар ийитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оһолоро, сиэниэра, бырааттара, балтылара, кийинтэрэ, күтүөттэрэ.

Сибээс кырдаас үлэһитэ, сэрин, үлэ вете-рана, Чурапчы сэлэниэтигэр олохтооһо.

ПОСТНИКОВ Николай Васильевич

өлбүтүнэн дириг кутурданын тирдэллэр:
— Оһолоругар, эдэһиһигэр Постникова Евдо-кия Васильевна, сиэниэригэр, аймактарыгар Чурапчы сэлэниэтигэр дьаһалтата, ветераннар улуустаабы сибээстэрэ.

Эмиэ киинлэргэ улуустаабы федеральной почтовой сибээс уеза.

Киинлэргэ Чурапчыттан аймактара Пост-никовтар, Пудовтар.

— Киинлэргэ Д. П. Коркин аатынан респуб-ликаанскай спортнай интернат-оһуола адми-нистрацията, профкома.

Таптаах ийэбит, балтыбыт, үлэ ветерана, Хадаар нэһилиэтин олохтооһо.

СОБАКИНА Марфа Михайловна

ырахан ыарыһтан өлбүтүн, диригин куру-туһан туран, бары дьонноругар, биниэ үлэ-лээбит таһаарыстарыгар биллэрэбит.

Оһолоро, эдэһиэ, күтүөтэ.

Собакина Марфа Михайловна өлбүтүнэн дириг кутурданын тирдэллэр:

— Оһолоругар, чугас аймактарыгар Хадаар нэһилиэтин дьаһалтата, олохтоох таһаарыстыба коллектива;

— Чурапчыттан, Хадаартан балыстара, бы-рааттара, убайдара, кийинтэрэ, күтүөттэрэ.

ПОРТНЯГИН Александр Георгиевич

өлбүтүнэн дириг кутурданын тирдэллэр:

— Эдэһиһигэр Светлана Георгиевна, күтүө-түгэр Василий Николаевич Дьячковскайдарга, кэргэннгар, оһолоругар, сиэниэригэр, бары аймактарыгар Чурапчыттан, Салдантан Дьяч-ковскайдар.

— Эдэһиһигэр Дьячковская Светлана Геор-гиевнада ветеранил, ветлаборатория коллен-тивтара.

Учредители (соучредители) газеты — Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат», Газета издаётся на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты: 54907. Объем — 1 усл. л. лист. на 4-х страницах.

Зарегистрирована Саха (Якутской) региональной инспекцией по защите свободы печати и массо-вой информации.

Чурапчинская улусная типография Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».